

ביאורים

כסיכום וחיידוד הדברים שנאמרו עד כה מדגיש רבי יוסף אלבו את ההשלכה הגדולה של דבריו בצורה חדה ביותר.

אם במבט ראשון על המצוות היה נראה שהעיקר הוא התוצאה של עשיית המצוות, הרי שמהדברים שנלמדו עד כה התבאר שהעיקר במצוות הוא הכוונה וההוראה היוצאת מהמעשה: ההיכנעות לה', לעשות רצונו ולא הכוונה. וכמשל הדלקת הנר, שאין התועלת בתוצאה הישירה של ההדלקה, היינו השריפה של השמן והפתילה, אלא מהתוצאה היוצאת ממעשה ההדלקה - האור. וזו בעצם מטרת וכונת התורה במצוות: לקרב את האדם לעבודת ה' ולאהבת ה'.

אמירות חז"ל שהמצוה היא נר והתורה אור, מדויקות ביותר, כלומר אין העיקר במצוות הוא 'הנר', היינו המעשה שבהם, אלא ע"י המעשה מגיעים לכוונה של התקרבות לה', שהיא האור. מעשה המצוה הוא 'נר', אבל הכוונה שהיא האור' אף על פי שזו רק התוצאה העקיפה מהדלקת הנר, היא העיקר.

על כן מי שאין לו כוונה במצוות, אין לו בעצם את האור, והוא יכשל ולא יצליח להתמיד בעבודת ה', כי אין לו את הכוונה של ההתקרבות לה', האור חסר בחייו.

ולכן כינו חז"ל את העושים מצוה בלא כוונה "ופושעים יכשלו בם", שבלי כוונה במצוות, אין התקרבות והיכנעות לה', אלא "יכשלו בם", היינו, הם עלולים בסופו של דבר שלא להגיע אל התכלית של עבודת ה'. וכן "דרך רשעים כאפלה", ומאידך "ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם". שכיוון שהם מקיימים מצוות מתוך כוונה, הם לעולם יתקרבו עוד ועוד אל ה', ובמובן זה 'אורם' לא יכבה. "וארח צדיקים כאור נגה, הולך ואור עד נכון היום".

הרחבות

• תורה - הוראה

שפּעל עשׂית המצוה לבדו אינו מכּון להגיע אל השלמות האנושי מצד עצמו, אלא מצד ההוראה שיש בעשׂיתו המצוה על ההפנע אל השׂי, לעשות רצונו ולא אהבה אותו. בסיום פרק זה מסכם לנו רבי יוסף אלבו את ענינה המיוחד של התורה: לא אוסף מעשים חסרי משמעות, אלא דרך חיים, הוראה, שעל ידיה אפשר להגיע לכניעה לה'. המהר"ל מבאר את מעלתה של התורה על פני חוכמות אחרות, מתוך דרשת הפסוק: "ויורני ויאמר: יתמך דברי לבך, שמור מצותי וחיה" [משלי ד, ד]: "ואמר ויורני (ביחס למצוות) שהוא לשון הוראה כמו שנקראת התורה בלשון זה, ולא נקראת בשם חכמה כמו שנקראת שאר חכמה או תבונה": התורה נקראת הוראה ולא חכמה כשאר המדעים, "מפני כי הפרש (הבדל) יש, כי התורה מורה לאדם את הדרך אשר בדרך הוא יגיע אל תכליתו האחרון מה שאפשר לאדם להגיעו הוא אל עולם הבא, וזה אין בכח שום חכמה": שאר החכמות מוסיפות מידע חיצוני ואינן מקדמות את האדם לחיי העולם הבא, "כי על ידי התורה מגיע האדם אל עולם הבא, ולכך ראוי לה דווקא לתורה שם תורה שהוא לשון הוראה, שמורה לאדם תכליתו האחרון אשר ראוי לאדם להגיע אליו" [נתיבות עולם, נתיב התורה א].

רק מעשה עם
כוונה מביא
לשלמות

וּיִתְבָּאֵר מִזֶּה שֶׁפֶּעַל עֲשִׂית הַמִּצְוָה לְבַדּוֹ אֵינוֹ מְכֻוֹן לְהַגִּיעַ אֶל הַשְּׁלֵמוֹת הָאֲנוּשִׁי מִצַּד-עֲצָמוֹ, אֲלָא מִצַּד-הַהוֹרָאָה שֶׁיֵּשׁ בְּעֲשִׂיתוֹ הַמִּצְוָה עַל הַהִפְנֵעַ אֶל הַשׂי, לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וְלֹא אֶהְבֵּה אוֹתוֹ*. וְהִרְיִזָּה כְּמֹדְלִיק אֶת הַנֵּר - שְׁאִין הַכִּנּוּהָ בְּהַדְלָקָה פֶּעַל הַהִדְלָקָה בְּעֲצָמָה, רְצוֹנִי לֹמַר: כְּדִי לְכַלּוֹת אֶת הַשָּׁמֶן וְלִשְׂרֹף אֶת הַפְּתִילָה, שֶׁהוּא הַפֶּעַל הַמְּגִיעַ מִמְּעֵשֶׂה הַהִדְלָקָה; אֲבָל כְּנִגַּת הַדְּלָקָת הַנֵּר הוּא בְּעֵבֹר הָאוֹר הַנִּמְשָׁךְ מִן הַמְּעֵשֶׂה הַהוּא. וְכֵן הִיא כְּנִגַּת הַתּוֹרָה: לְהִישִׁיר אֶת הָאָדָם בְּעִבּוּדַת הַשׂי, וְלְהֵאִיר לְפָנָיו אֶת הַדְּרָךְ יִלְךְ-בָּהּ לַעֲבֹד עֲבוּדָתוֹ וְאֶת הַמְּעֵשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְּדִי שִׁישִׁיג אֶהְבֵּתוֹ.

פירוש "כי נר
מצווה ותורה
אור"

וְלִזְהָה, מִה שֶׁדְּמָה הַכְּתוּב [משלי ו, כג] הַמִּצְוָה לְנֵר, בְּאִמְרוֹ: "כִּי נֵר מִצְוָה" וְהַתּוֹרָה אֶל הָאוֹר, בְּאִמְרוֹ: "וְתוֹרָה אֹר" - כְּאֵלוֹ בְּאֵר שֶׁהַתּוֹרָה מְכֻוֹנַת מִצַּד-עֲצָמָה, כְּאוֹר שֶׁהוּא מְכֻוֹן לַעֲצָמוֹ. אֲבָל הַמִּצְוָה אֵינָה מְכֻוֹנַת מִצַּד-עֲצָמָה; וְהַמְּעֵשֶׂה אֲשֶׁר בָּהּ - כְּנֵר, שְׁאִינוֹ מְכֻוֹן מִצַּד-עֲצָמוֹ, אֲלָא מִצַּד-הָאוֹר הַנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ. וְכֵן הַמִּצְוָה, כְּנִגַּת עֲשִׂיתָהּ - מִצַּד-הַהוֹרָאָה הַנִּמְשָׁקֶת מִמְּעֵשֶׂה הַהוּא, שֶׁהִיא הַעֲבוּדָה אֶל הַשׂי, שֶׁהוּא הָאוֹר הַנִּמְשָׁךְ מִמֶּנּוּ; וְהוּא שֶׁקְרָא "תּוֹרָה" בְּאִמְרוֹ: "וְתוֹרָה אֹר". וְלָכֵן, בְּהַעֲדֵר הַכִּנּוּהָ מִפֶּעַל הַמִּצְוָה, הִרְיִ-הוּא כְּאָדָם הַמְּהַלֵּךְ בְּאִישׁוֹן-לִילָה וְאֶפְלָה, שֶׁהוּא נִכְשָׁל בְּהַכְרַת. וּבְעֵבֹר-זֶה כְּנֵר רַז"ל [נזיר כג]. הַעוֹשֶׂה מִצְוָה בְּזוּלַת-הַכִּנּוּהָ הִרְאִיָּה "פּוֹשֵׁעַ", וְאִמְרוּ כִּי הַעוֹשֶׂה מִצְוֹת הַפֶּסַח שְׁלֹא כְּהַלְכָתוֹ, רְצוֹנִי לֹמַר: שְׁלֹא עַל הַכִּנּוּהָ הִרְאִיָּה, עֲלִיו הַכְּתוּב אוֹמֵר [הושע יד]: "ופשעים יכשלו בם". וְאִמְרוּ שְׁלֹמָה [משלי ד, ט]: "דְּרָךְ רְשָׁעִים כְּאֶפְלָה, לֹא יָדְעוּ בְּמָה יִכְשָׁלוּ". וְעַל הַכִּנּוּהָ הַנִּקְשָׁרֶת בְּמְעֵשֶׂה כְּרָאוּי, אִמְרוּ: "כִּי יִשְׂרָיִם דְּרָכֵי יֵי וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָם". וְאִמְרוּ שְׁלֹמָה [שם, יח]: "וְאֶרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֶגְהָ, הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד-נְכוֹן הַיּוֹם", כְּלוֹמַר: שְׁאִינוֹ כְּבָה לְעוֹלָם.

